

1. Богуш А.М. Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот: програма та навчально-методичний посібник / А.М. Богуш. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 136 с. с. 36 – 37.

УДК 808.5

Л.П. Ткаченко

м. Харків

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИТОРИКИ

У статті йдеться про пріоритетні напрями досліджень риторики в різних галузях науки. Розглянуто аспекти аналізу риторики крізь призму сучасного мовознавства, літературознавства, мистецтвознавства та педагогіки. З'ясовано, що риторична проблематика активно розробляється в різноаспектних наукових дослідженнях.

Ключові слова: *риторика, дослідження, вимір, аспект, лінгвістика, педагогіка.*

В статье говорится о приоритетных направлениях исследований риторики в различных областях науки. Рассмотрены аспекты анализа риторики сквозь призму современного языкознания, литературоведения, искусствоведения и педагогики. Выяснено, что риторическая проблематика активно разрабатывается в разноаспектных научных исследованиях.

Ключевые слова: *риторика, исследования, измерение, аспект, лингвистика, педагогика.*

The article describes the priority areas of research of rhetoric in various fields of science. Considered aspects of the analysis of rhetoric through the prism of modern linguistics, literary criticism, art history and pedagogy. It has been found that rhetorical issues are being actively developed in multidisciplinary research.

Key words: *rhetoric, research, measurement, aspect, linguistics, pedagogy.*

Сучасне українське суспільство відмічає актуалізацію мовленнєвої проблематики. Це виявляється й у становленні активного громадянського суспільства, громадського руху, можливості вільного доступу до публічного обговорення життєво важливих проблем країни в цілому та особистості зокрема. За таких умов посилилася увага до досліджень риторичних аспектів у різних галузях науки.

Мета статті полягає в узагальненні відомостей про різноманітні аспекти

дослідження риторики як науки, навчальної дисципліни та суспільного явища.

Сьогодні актуальними стають дослідження феномену «етики відповідальності», яка в умовах антропологічної кризи породжує «футурологію перестороги» – якісно нове трактування страху, що стає стимулом для толерантної риторики, що здійснені в працях А. Єрмоленка. Аналіз екзистенційних вимірів риторики актуалізували розвідки С. Кримського щодо специфічної «риторичності» українського бароко та необхідності смислотворних питань у бутті людини, дослідження онтологічних підвалин культури та феномену влади в людському бутті (Є. Бистрицький, О. Білий, С. Пролєєв), міркування про необхідність нових світоглядних орієнтирів у сучасній українській філософії (А. Бичко, В. Кізіма, В. Лісовий, А. Лой, Я. Любивий, В. Лях, М. Ткачук, В. Ничик, О. Нельга, М. Препотенська, В. Рижко, Л. Ситниченко, Я. Стратій, В. Ярошовець). Таким чином, історія філософії накопичила чимало прикладів аналізу аспектів риторики [11, С. 9-10].

Одним із найголовніших напрямів сучасного українського літературознавства є ґрунтовне вивчення вітчизняної риторичної спадщини. Класичні студії над історією української літератури XVII – XVIII ст. на взірць праць Миколи Сумцова «Иоанникий Галатовский. К истории южнорусской литературы XVII в.» (1884), «К истории южнорусской литературы XVII столетия. Лазарь Баранович» (1885), Миколи Петрова «Очерки из истории украинской литературы XVII и XVIII веков. Киевская искусственная литература XVII и XVIII вв., преимущественно драматическая» (1911), а особливо Володимира Перетця «Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI – XVIII веков» (1928) та Дмитра Чижевського «Український літературний бароко» (1941 – 1944), «Історія української літератури. Від початків до доби реалізму» (1956) заклали надійні підвалини цієї справи. Пізніші студії Андреаса Анг'яла, Володимира Крекотня, Богдани Криси, Ришарша Лужного, Олекси Мишанича, Дмитра Наливайка, Григорія Сивоконя, Людмили Софронової, Миколи Сулими, Леоніда Ушкалова та інших дослідників додали чимало нового в сьогочасні уявлення про українську

літературно-риторичну традицію.

Ведеться активне опрацювання проблем літературної риторики в європейській науці останніх десятиліть, починаючи від піонерської студії Ернста-Роберта Курціуса «Європейські літератури та латинське середньовіччя» (1948). Розробляється напрям сучасних гуманістичних студій як неориторика, що виник у 60 – 70-і роки минулого століття на перехресті структуралізму, семіології та «нової критики».

Яскравим виявом риторичної основи в українській літературі доби бароко є синкретизм поезії та прози. Як відомо, в українському літературознавстві на хистку межу між поезією та прозою вказував ще П. Гулак-Артемовський. У статті «О поэзии и красноречии» [10, С. 61] він зазначав, що схожість між поезією та красномовством у пору їхнього зародження та поступове розходження в період становлення як окремих видів залежить від досконалості суспільства, тобто від форм людської освіченості та розвитку здібностей, а також від розмаїтих впливів, що їх можуть чинити різниця клімату, характер народу, звичаї, спосіб правління й життя, особливості громадського та політичного устрою, а найпосутніше – закони совісті й віросповідання.

Зацікавлення риторичним стрижнем власне барокової літератури виявилось вже наприкінці XIX ст., про що переконливо засвідчують згадані вище розвідки М. Сумцова, де неабияке місце відведене ретельному аналізу риторичного інструментарію письменства. Трохи згодом Д. Чижевський указував на синкретичність барокового письма як на одну з особливостей тогочасної літератури.

Тим часом низка дотичних до порушеної проблематики ґрунтовних розвідок з'явилася лише в другій половині XX ст. Передовсім варто вказати на дослідження В. Крекотня «Становлення поетичних форм в українській літературі XVII ст.», «Українська книжна поезія середини XVII ст.», «Художність давньої української прози (XVII – XVIII ст.)», де автор окреслив релігійне ораторство як потужну лабораторію, у котрій «культивувалися найрізноманітніші форми художнього словесного зображення й вираження», та

виокремив декілька форм побутування віршових укралень у прозових творах [2, С. 125].

Ця проблема почасти розглядається в студіях М. Сулими «Про версифікаційні особливості книжної україномовної поезії середини XVII ст.» і «Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст.», В. Маслюка «Латиномовні поетики і риторики XVII – першої половини XVIII ст. та їхня роль у розвитку теорії літератури на Україні», Д. Наливайка «Київські поетики XVII – початку XVIII ст. у контексті європейського літературного процесу», Г. Сивоконя «Давні українські поетики». Цікаві спостереження щодо єдності поетики та риторики зробили Б. Криса в монографії «Пересотворення світу: Українська поезія XVII – XVIII століть», Л. Ушкалов у працях «Світ українського бароко: Філологічні етюди» та «Українське барокове богомислення: сім етюдів про Григорія Сковороду», Р. Радишевський у дослідженні «Польськомовна українська поезія кінця XVII – початку XVIII ст.», О. Циганок у студії «З історії латинських літературних впливів в українському письменстві XVI – XVII ст.» та інші. Інтерес до означеної проблематики доводять і дисертації останнього часу, зокрема робота К. Борисенко «Явище синкретизму поезії та прози в українській літературі барокової доби», матеріалом якої слугували переважно українсько- та польськомовні тексти Кирила Транквіліона-Ставровецького, Ісаї Копинського, Віталія Дубенського, Іоанікія Галятовського, Дмитра Туптала, Івана Максимовича, Лазаря Барановича, Івана Орновського, Стефана Яворського, Мануйла Козачинського та інших [3].

Не зникає інтерес до риторичної проблематики й у галузі мистецтвознавства. Будучи потужним чинником етнічної консолідації українського народу, риторична спадщина становить своєрідний усний літопис, що відображає історичне минуле й водночас зорієнтований на духовні запити сьогодення. Еволюція української риторичної творчості зумовила її сходження від ритуалу та видовища до самостійного виду професійного мистецтва. Тлумачення української риторики як вияв художньо-образного сприйняття

дійсності, притаманний українському етносу, сприяло актуалізації проблем, пов'язаних із новим баченням завдань мистецтвознавства, яке дедалі більше перетворюється на важливий чинник соціального буття, відстоювання свого історичного права на існування.

Українська риторика XVI – XIX століття поєднала феномен наукових знань та елементів усної народної творчості. Наукове зацікавлення українським фольклором спостерігаємо в працях Я. Головацького, В. Гнатюка, М. Грушевського, М. Драгоманова, М. Костомарова, М. Максимовича та інших представників вітчизняної культури. З огляду на розуміння, що українська риторика є органічним компонентом комплексу національних традицій, фольклористи кінця XIX – початку XX століття особливу увагу звертали на її словесні форми в контексті тих ідейних пошуків, які були характерні для духовного життя тогочасного суспільства (О. Потебня, Ф. Колесса, І. Франко, Г. Хоткевич). Нове осмислення риторичної традиції спостерігаємо й сьогодні, про що свідчать дисертації: А. Матвійчука «Історична еволюція поетики української пісні»[8], у якій розглядається спадковість риторики та фольклорної стилізації професійної пісенної творчості, її жанрове оновлення, зміна виражальних засобів; В. Бескорсої «Трансформація бароко в художній культурі України XVI – XVIII століття», де простежено систему взаємовпливів між риторикою та поетикою, художньою прозою, музичною культурою України означеного періоду [1].

Мовознавча проблематика містить риторику як оригінальний вид мовленнєвої діяльності, що підтверджують фундаментальні дослідження В. Виноградова, В. Гумбольдта, О. Потебні, Ф. де Соссюра, П. Щерби. Крім того, видатні українські ритори, розробники теорії ораторського мистецтва створили низку загальновідомих мовознавчих праць, які стали основою українського мовознавства: П. Беринда створив «Лексикон славянороський», М. Смотрицький «Граматyku», брати Зизанії розробили курси граматики, риторики, піітики. Сьогодні вивчається питання створення риторичних посібників, рукописних підручників у контексті історії українського

підручникотворення (Я. Запаско, Я. Ісаєвич, В. Німчук, В. Полножон та інші).

Грунтовну розробку риторики як складника лінгвістичної освіти здійснили Ф. Бацевич, М. Вашуленко, Н. Голуб, Л. Мацько, О. Мацько, В. Русанівський, Л. Скуратівський, О. Савченко, Г. Шелехова. Національна доктрина розвитку освіти в ХХІ столітті в розділі «Стратегія мовної освіти» чітко визначає поняття мовної освіти, мовного виховання, мовленнєвої поведінки, які неможливі без риторичного складника. Так, Л. Мацько розглядає місце риторики в просторі національної культури, досліджуючи її як предмет мовної комунікації. Її монографія презентує цілісну інноваційну концепцію інтегрованого навчального курсу «Українська мова в освітньому просторі», яка є варіативною частиною магістерської підготовки у вищій філологічній школі та ефективно реалізується крізь призму етнокультурних і соціолінгвістичних змін ХХІ століття. Наскрізна концептуальна ідея науково-навчальної праці – формування креативної мовно-риторичної особистості [9, С. 187]. ґрунтовним є доробок Л. Мацько такого важливого аспекту, як «Українська мова в особистостях», що розкриває мовотворчість М. Грушевського, М. Драгоманова, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, П. Куліша, П. Мирного, І. Нечуя-Левицького, Г. Сковороди, Т. Шевченка [9, С. 195]. Дослідження Ф. Бацевича, спрямовані на визначення пріоритетів комунікативної лінгвістики та формування риторичного потенціалу особистості. У своїх роботах він відмічає, що в сучасній лінгвістиці та лінгвофілософії з'явився цілий напрям, який називається комунікативною філософією. Його ідея – так звана ідеальна комунікація, або трансцендентна прагматика й трансцендентна риторика. Представники цього напрямку, а це – Ю. Габермас, В. Гьосле та інші відомі філологи, стверджують, що гармонійне суспільство може існувати тільки в тому разі, коли воно послуговується ідеальною риторикою, коли носії ідей цього суспільства (передусім ідеться про інтелігенцію) є носіями риторики ефективного спілкування найвищого ґтибу. Зараз створюється ціла низка теоретичних понять комунікативної філософії – концепція ідеальних мовленнєвих актів. Ідея риторики ефективного спілкування та трансцендентної

прагматики скерована на те, щоб якомога більша кількість членів суспільства була озброєна риторичними знаннями і, спілкуючись між собою, створювала гармонійне суспільство. Тобто комунікація між різноманітними суспільними осередками, організаціями, установами повинна бути не конфронтативною, а толерантною та ефективною. Ідея толерантності спілкування, безумовно, ґрунтується на багатьох чинниках, найважливішим серед яких є засвоєння риторичних умінь і навичок [5]. Цікавими є наукові розвідки Т. Космеди, що стосуються мовної особистості та риторичної парадигми сучасної лінгвістики, зокрема нею досліджено риторичну компетенцію Івана Франка, з'ясовано її концептуальні засади, проаналізовано типові ознаки Франкового дискурсу [7].

Елементи практичної риторики включено до обов'язкового вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах, що закріплено відповідною Програмою [12, С. 3]. Це, насамперед, актуалізувало дослідження в галузі шкільної риторики (О. Глазова, Г. Клочек, Л. Кравець, Л. Скуратівський, О. Тележкіна та інші). Попри неабияку зацікавленість означеною проблематикою, бракує навчально-методичних посібників із риторики, орієнтованих на середню школу. Первісні елементи риторики закладено в програмах 5-го й 6-го класів, навчання в 12-му класі практично повністю відбувається в руслі риторики. Безумовно, це позитивні зміни. Але водночас потрапляємо в страшну пастку. У сучасній вітчизняній системі риторичної освіти існує величезний розрив між потребами навчальних програм і можливостями підготовки вчителів. У вишах України риторика читається на рівні окремих спецкурсів. І лише в окремих закладах вищої освіти існує системне викладання риторики. Нині вкрай необхідна систематична риторична підготовка майбутніх учителів. При цьому вона повинна розпочинатися з першого курсу навчання. Крім того, потрібно серйозно поглибити риторичну освіту в інститутах удосконалення підготовки вчителів.

Риторичний аспект досліджувався й педагогікою. Відомі роботи з історії педагогіки Б. Грінченка, Г. Жураковського, М. Демкова, П. Каптерева, М. Левківського, О. Любара, Є. Мединського, М. Стельмаховича визначають

риторику як компонент освіти ще з часів античного світу. Незаперечним є вагомий внесок у розробку проблем вітчизняної риторики корифеїв української педагогічної думки: Х. Алчевської, Г. Ващенка, М. Грушевського, М. Драгоманова, О. Духновича, А. Макаренка, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, І. Франка, Т. Шевченка, П. Юркевича, які обстоювали ідеї створення такої системи освіти, що спиралася б на виховання й навчання особистості засобами активного впливового рідного слова. У галузі педагогіки та шкільництва в Україні риторика досліджувалася як елемент підготовки в єзуїтських колегіумах та братських школах (А. Бичко, Я. Ісаєвич, В. Литвин, Т. Шевченко та інші), як складник тривіуму та інтегрувальний компонент навчання, основа для розробки вітчизняної методики в Острозькій та Києво-Могилянській академіях, Львівському, Харківському, Київському університетах, колегії Павла Галана (В. Андрушенко, В. Горський, В. Литвинов, В. Маслюк, Я. Стратій, З. Хижняк, Я. Чумак та ін.). Останнім часом з'явилися дисертаційні роботи, що по-новому висвітлюють творчу спадщину педагогів і просвітників досліджуваного періоду, передовсім без ідеологічних нашарувань та класового підходу: С. Бабич «Творчість Мелетія Смотрицького в контексті раннього українського бароко», Б. Бадрак «Творчість Івана Величковського», С. Бакай «Музично-педагогічні ідеї та просвітницька діяльність Г. С. Сковороди на Слобожанщині», Г. Гучко «Кирило-Мефодіївська традиція в українській духовній культурі (IX – перша половина XIX ст.)», Т. Левченко «Ключ розуміння» Іоанікія Галятовського як явище риторичної культури бароко», О. Туляков «Античні ідеї освіти та виховання у творчій спадщині Г.С.Сковороди», Л. Черник «Арістотелізм у Києво-Могилянській академії», О. Чорний «Вчення про людину Чернігівського літературно-філософського кола (друга пол. XVII – перша пол. XVIII ст.)», О. Шидула «Екзистенційний вимір духовності людини у творчості Григорія Сковороди».

Досліджувалася риторика як складник навчального процесу в контексті вивчення навчальної діяльності відомих освітніх закладів України, як феномен діяльності релігійних конфесій, як елемент творчої та наукової спадщини

видатних українських діячів. Про це свідчать дисертації, де розкрито нові підходи до висвітлення означеної проблематики: Л. Алексієвець «Києво-Могилянська академія в суспільному житті України й зарубіжних слов'янських країн (XVII – XVIII століття)», Н. Бойко «Вчений-енциклопедист М. О. Максимович як історик України», Г. Панчук «Науково-педагогічна спадщина Іоанікія Галятовського», А. Ясіновський «Синтагмійон про Сім Святих Тайн Гавриїла Севера в контексті грецько-українських культурних та релігійно-політичних зв'язків кін. XVI – поч. XVII століття».

Незаперечним є вплив риторики на процеси виховання та становлення особистості як в українському, так і в зарубіжному суспільстві. Так, монографія Т. Тхоржевської свідчить про те, що риторична практика є однією з основних тенденцій розвитку теорії та практики виховання дітей на засадах православної моралі в Україні. На основі порівняльного аналізу церковної та науково-педагогічної точок зору на розвиток теорії та практики виховання дітей на засадах православної моралі авторка визначає українські православні освітньо-виховні традиції, розкриває історичний феномен православної педагогіки як педагогіки воцерковлення, підкреслюючи провідну роль живого слова. Процес розвитку православного виховання в Україні розкритий Т. Тхоржевською в контексті загальноєвропейського процесу розвитку педагогічної думки. У роботі не тільки визначено шляхи впливу християнства як світової релігії на розвиток педагогічної думки в Україні, проаналізовано вплив християнства на сучасний стан світської педагогічної науки в Україні, а й виявлено головні теми, що хвилюють сучасних православних священиків і світських науковців, у зв'язку із завданням морально-релігійного виховання. Однією з таких тем є формування риторичної культури сучасного суспільства [13].

Досліджуючи питання філософії виховання, Л. Ваховський доводить незаперечну роль риторики філософствування в процесі пошуку нових педагогічних парадигм. Дослідник зазначає: «Філософсько-педагогічні ідеї просвітителів стали основою для критики традиційної системи виховання. Розвінчуючи педагогічні забобони, хиби навчання й виховання дітей, філософи

не спускалися до нігілізму. Критика, що має як підставу філософію виховання, набувала конструктивного характеру й сприяла формуванню динамічності педагогічної культури західної цивілізації» [4, С. 210]. У монографії Л. Ваховський доводить, що мислителі XVIII століття не змогли перебороти базисні педагогічні традиції, хоча й ставили таку мету. Їхні концепції були варіантом творчого розвитку й адаптації педагогічних стереотипів до умов, що змінилися. Насамперед був зроблений крок вперед у розвитку традицій педагогічного цілепокладання, що відрізняється цілераціональним і цінніснораціональним характером. Цілераціональність педагогічної діяльності була обґрунтована по-новому, з опорою на тезу про єдність почуттєвого досвіду й розуму і явно посилилася в досліджуваний період. Обґрунтування нових ціннісних орієнтирів сприяло подоланню «канонізованості» педагогічного знання й «ритуальності» педагогічної діяльності. Подальший розвиток одержала традиція звертання до інтелектуально-пізнавальної сфери психіки, вплив на який, на думку просвітителів, спричинить зміни в мотиваційно-ціннісній і морально-практичній сферах. Особливо яскраво проявилася орієнтація педагогічної культури західної цивілізації епохи Просвітництва на вільну творчість, що критично перетворить культуру й засоби її передачі. Істотно посилилася тенденція зростання уваги до окремої особистості, гарантії її свободи й самостійності, що безсумнівно вимагало нових форм риторичної дії, заклало підвалини педагогічної риторики [4].

Останнім часом зріс інтерес до риторики в галузі професійної підготовки, зокрема досліджено формування риторичного потенціалу фахівців гуманітарної сфери (Я. Білоусова), соціокультурної (В. Романова), юристів (В. Молдован), державних службовців (Л. Михайлець), соціальних педагогів (А. Первушина). У цих дисертаційних працях розглянуто особливості фахової підготовки, що обов'язково містить риторичний компонент. Широко досліджено різні аспекти використання риторичного потенціалу в процесі професійної підготовки вчителя. Так, А. Белкін, Л. Крамущенко, Н. Тарасевич розглядають риторичний потенціал у контексті педагогічної майстерності, А. Капська – як складник

виконавсько-мовленнєвої діяльності, Л. Мацько, М. Пилинський – як елемент активного дискурсу. Значущим доробком є наукові дослідження в галузі риторики Г. Сагач, яка розробила концепцію риторичної підготовки майбутніх учителів, у якій риторика розглядається як інтегрувальний компонент. Авторці належить і вагома друкована спадщина – навчальні посібники, методичні розробки, наукові статті тощо. Навчальний посібник авторів І. Зязюна, Г. Сагач «Краса педагогічної дії» чи не єдиний виданий для вчителів та аспірантів [6].

Таким чином, аналіз наукових досліджень, періодичних видань фахової проблематики, навчально-методичної літератури свідчить про те, що питання теоретичної та практичної риторики перебувають у процесі активної розробки. Однак той же аналіз доводить, що фактично відсутні історіографічні дослідження риторики як навчальної дисципліни у вишах України в різні історичні періоди, методики її викладання. Фрагментарно вивчено спадщину видатних українських викладачів-риторів, громадських діячів, історичних постатей, відсутні системні хрестоматійні матеріали. Специфіка викладання риторики розглядалася тільки в контексті діяльності навчального закладу. Невирішеними залишаються питання становлення риторики як навчальної дисципліни в парадигмі професійної освіти.

Література:

1. Бескорса В.В. Трансформація бароко в художній літературі України XVII – XVIII ст. Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. – Х., 2005. – 23 с.
2. Бичко І.В. Український національний характер: персоналістський підхід // Філософсько-антропологічні читання'96. Випуск 2. – К., 1997. – С. 123-145.
3. Борисенко К.Г. Явище синкретизму поезії та прози в українській літературі барокової доби. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. _ Х., 2003. – 18 с.
4. Ваховский Л.Ц. Западноевропейская философия воспитания эпохи Просвещения. – Луганск: Альма матер, 2000. – 292 с.
5. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К., 1996. – С. 499.
6. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: Навчальний посібник для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.

7. Космеда Т. Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри \ Т. Космеда. Львів: ПАІС, 2006. – 328 с.
8. Матвійчук А.М. Історична еволюція поезики української пісні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) автореф. дис. ... канд. іст. наук, 2006. – 20 с.
9. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
10. Ничпаевский Л. Воспоминания о Харьковском университете, 1823-1829 годы / Л. Ничпаевский // Харківський університет ХІХ – початок ХХ ст. у спогадах його професорів та вихованців : у 2 т. / укл. Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко, В.І. Кадєєв [та ін.]. – Х., 2008. – Т.1. – С. 57-89.
11. Препотенська М. П. Екзистенційні виміри риторики. Дис. ... канд. філософ. наук 09.00.04 – К., 2006. – 187 с.
12. Тележкіна О.О. Українська мова. 11 клас (профільний рівень) / О.О. Тележкіна. – Х.: Ранок, 2011. – С. 55-140.
13. Тхоржевська Т.Д. Православне виховання в історії педагогіки України : Монографія. – К. : Купріянова, 2005. – 411 с.

УДК 373.882:373.11

І.В. Ященко

м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Ященко І.В.** Використання інтерактивних засобів навчання на уроках літературного читання у початковій школі. У статті розглянуто основні інтерактивні засоби навчання, які доцільно використовувати на уроках літературного читання. У статті представлено розроблений конспект уроку з літературного читання у 4 класі на тему: «М.Хоросницька «Звідки в міста назва — Львів», М.Савка «Казка про Старого Лева», у якому розглянуто етапи використання інтерактивних технологій на уроці літературного читання.*

***Ключові слова:** інтерактивні засоби, навчання, літературне читання, інтерактивні технології, робота в парах.*